

PÉCSBAGOTA

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	3
2. Bemutató	5
<i>A megye története</i>	
3. Örökségünk	8
<i>A településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők</i>	
4. Építészeti útmutató, ajánlások	11
<i>Telepítés</i>	
<i>Tetőhajlásszög</i>	
<i>Magasság</i>	
<i>Tetőforma</i>	
<i>Terepalakítás</i>	
<i>Színek</i>	
<i>Kerítések</i>	
<i>Kertek</i>	
<i>Erkélyek, tornácok</i>	
<i>Ajtók, ablakok</i>	
<i>Homlokzatképzésre</i>	
<i>Részletek</i>	
5. Mai példák	27
6. Utcák, terek	28
7. Hirdetések, reklámtáblák	30
8. Impresszum	31

1

BEVEZETÉS

A helység településképi arculati kézikönyve a település természeti és épített értékeit hivatott bemutatni. Célunk a kézikönyv elkészítésével, hogy mind az itt lakóknak mind pedig azoknak, akik abban gondolkodnak, hogy a jövőben ideköltöznek, megmutassuk azokat az épületeket, kerítéseket, kerteket stb., amiket mi jó, a település arculati képébe illeszkedő és követendő példának gondolunk.

Szeretnénk, ha a kézikönyv elősegítené a tudatos építési, építkezési formák megismerését és alkalmazását.

A környezetünk, utcaképünk, településképünk esztétikája nem emblematikus épületekkel érhető el, hanem rendezett, egymáshoz hangulatban, színben, homlokzatban, tető kialakításban illeszkedő építményekkel. A szabályok közös kialakításával meghatározhatjuk, melyek azok az építészeti, környezeti és kulturális értékek, amelyek követendőek a településen. A településen a térség népi építészetének, a hagyományos épületek bájának, egyedi karakterének megőrzése, újraélesztése nem a múltba, hanem a jövőbe is mutathat, kiegészülve az innovatív építészeti megoldásokkal. A dokumentum nem lezárt, hanem egy folyamatosan kiegészülő, szemléletformáló kiadvány.

Reméljük, hogy elképzeléseink bemutatásával hozzájárulhatunk a település megfelelő és korszerű kialakításához.

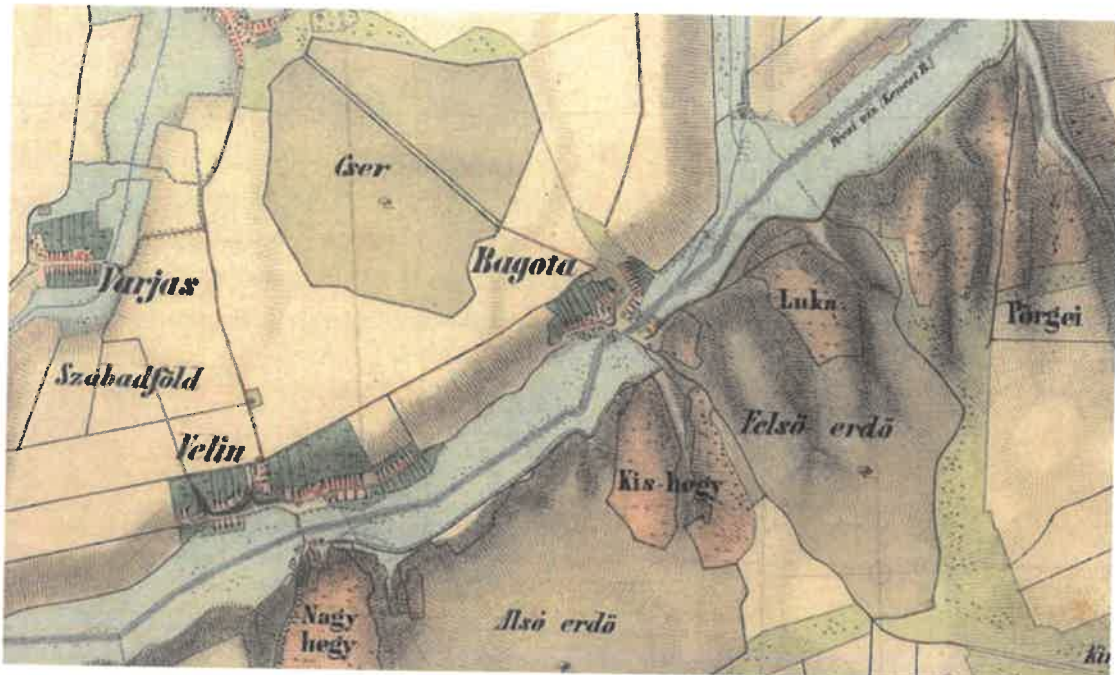
BEMUTATÁS

Baranya megye a Dunántúl déli részén helyezkedik el, a dél-dunántúli régió részeként. A megyét északról Tolna és Somogy, nyugatról Somogy, keletről Bács-Kiskun megye határolja, délről pedig a szomszédos Horvátországgal határos. Lakónépessége ~371 000 fő, az ország kilencedik legsűrűbben lakott megyéje. Településrendszere aprófalvas jellegével jellemezhető. Ezek között sok a zsáktelepülés. A településhálózat aránytalanságait a megyeközpont, Pécs túlsúlya és Mohács, Komló és Szigetvár kivételével a középvárosok hiánya okozza.

1.térkép: Az első katonai felmérés (1763-1787)

Pécsbagota község Baranya megyében, a Szentlőrinci járásban. Pécsbagota Dél-Dunántúlon, Baranya megyében, a Szentlőrinci kistérségben fekszik. A község Pécsről 25 kilométerre, a 6-os számú főközlekedési úttól délre leágazó út mentén, Szabadszentkirály és Baksa között a Pécsi-víz mellett található. Külterületének csak a Szabadszentkirály felőli része alkalmas a hagyományos szántóföldi művelésre. A község másik oldalán elhelyezkedő dombokat jelentős kiterjedésű erdők és szőlők borítják. Pécsbagota ősidők óta lakott hely. A Körös (Kewreus) patak és a környező erdők, legelők biztosították az emberek számára az életteret. A Pécsszabolcs területéről induló patak mai neve Pécsi-víz. A Kr. e. 3. évezred második felében a rézkorban, Pécsbagota területén már éltek emberek. Az ún. Balatoni csoport eszközeit maradványait megtalálták a régészek a temetőtől északra. Négyszögletes földbemélyedő kis házat, egyszerű sátozottóval, tűzhellyel. Magányos, oldalt fekvő zsugorított helyzetű csontvázas temetkezés is előkerült edénymelléklettel. A honfoglalás idején Botond törzse szállta meg a területet. 1262-ben Bagota, 1447-ben Bagotha nevű nemesek tulajdona volt. 1539-ben Istvánffy Pál kapta meg a települést János királytól. Szigeth várának 1553.május 12-én kelt Lajstromos könyvében Bagotha néven szerepel azon falvak nevei, között, melyekben egyetlen nemesek laknak. A török hódoltság előtt a Bagothay családé. 1664-ben teljesen elpusztul, a költő és hadvezér Zrínyi Miklós építte fel az északi híd lerombolása után.

2. térkép: A Második Katonai Felmérést ábrázolja

Az 1767. évi állapot szerint az úszögi uradalom községei közé tartozott. Tüke pécsbagotai családok: Beke, Bótor, Csóka, Gonda, Garai, Kary, Karancsi, Mayer, Panka. A temetőben száz évesnél régebbi sírkövek is találhatóak. A XX. század elején már több kisbirtokos élt Pécsbagotán. A Pécs-Baranyai Ismertető 1934-ben jelent meg Kalotai László szerkesztésében. Életrajzok, és az akkori pécsi és baranyai lakosok teljes cím és névtára is megtalálható benne. Pécsbagotaiak közül: Bótor József helyettes községi bíró (szül.: 1877. Pécsbagota, házastársa: Fazekas Katalin), Kis Tóth Mihály kisbirtokos szül.: 1880. Csonkamindszent, házastársa: Szabó Anna), Máyer Lajos községi bíró (szül.: 1875. Pécsbagota, házastársa: Sellei Etel), Tóth József kisbirtokos (szül.: 1892. Pécsarányos, házastársa: Beke Teréz).

A második világháború után, Szabadszentkirály központtal Pécsbagota, Velény, Gerde társulásával közös tanácsot hoznak létre. A tanács elnöke Kasza József pécsbagotai lakos. Az akkor társult községek szoros kapcsolata az 1990-es választások óta a közös körjegyzőségben maradt meg.

ÖRÖKSÉGÜNK

3

A megye gazdag történelmi múltjának köszönhetően jelentős építészeti és kulturális értékekkel, hagyományokkal bír. Baranya megye építészeti örökségére jellemző, hogy falvainak többsége csupán néhány utcával rendelkező település volt. A változatos domborzati viszonyok nagyban befolyásolták a települések kialakulását, a megye építészettét.

Jellemző az aprófalvak magas aránya és sok zsáktelepülés található a megyében.

Az aprófalvak nagy száma miatt, még falvaik jelentős részében a településszerkezet még idézi az évszázados szokásrendet. A templomok, vallási épületek szinte minden településen megtalálhatók. A kúriák, kastélyok

A falvak településszerkezetét ezeréves fejlődés formálta, alakította. A XX. századra ésszerű okok miatt a keskeny, hosszú telekrendszer jött létre. A hosszanti telkek őrzik a megye legrégebben fennmaradt lakóházait. Pécsbagota, illetve Baranya megye népi építészettét is meghatározzák a jellemzően oldalhatárra épült parasztházak.

A népies elemeket ötvöző épületek igen változatos formában épültek. Az adott településre jellemző tornáckialakítások, tetőformák adják meg a falvak egyediségét, a településképet meghatározói. A XIX. század végén és a XX. század elején a magyar parasztházak legnagyobb hányada földből épült.

Évszázadok során a természetes anyagok voltak a meghatározók népi építészettünkben, melyet a megye lakóinak falvakban élők kifestésével és fennmaradt

Törvényszerűnek mondható, hogy minél közelebb kerülünk a 20. század fordulójához, illetve a jelenhez, annál több előkészített, megmunkált, iparilag előállított anyag jelenik meg a falvak népi építészetében. A faragott kő, a vályog, a nyers tégl, illetve az égetett tégl, később a salaktégla, a tetőfedő cserép és pala felhasználási arányainak növekedése a népi építészetben összefüggött specializált iparok, foglalkozások és ipari létesítmények (mész-, tégláégető) elterjedésével.

Valaha a paraszti porta szerves részét képezték a gazdasági épületek, ólak, tárolók egyaránt. Az önellátó paraszti életforma lételemei voltak. A megyében is igen erőteljes szocialista kollektivizálás, a termelősövetkezetek megjelenése viszont igen hátrányosan érintette a gazdasági épületeket. Az addig önellátó parasztok bérmunkássá váltak, így a melléképületek többnyire értelmüket veszítették. Az emberek a használaton kívüli építmények nagy részét elbontották, vagy idővel összedőltek. Ezért a napjainkban még ép paraszti porták igen nagy építészeti értékkel bírnak.

Baranya megye népi építészetére általánosan a nyeregtetős és csonka kontyvetős épületek jellemzők, melyek fehér homlokzati falakkal és sötét fa nyílászárókkal épültek, legtöbbször az utcára merőleges tengellyel pozícionált épültek, tornáccal kialakítottak és homlokzatai tükrözik a népi mesterek arányrendszerét.

Örökségi szempontból ugyan nem említhetők, ugyanakkor a megye településképét erősen formálták a szocialista kockaházak. Ezek jelenléte az ipari területek közelében még jelentősebb volt. A mintaterv alapján készült házak a népi építészet elhagyásával épültek, más szobaelosztással, az új igényeknek megfelelően.

TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

Az ország tájföldrajzi beosztása szerint Baranya megye területén két nagytáj, a Dunántúli-dombság és az Alföld osztozik. Középtáji szinten a megye területének legnagyobb része a Mecsek és a Tolna-Baranyai dombvidék illetve a Dráva menti síkság része. Baranya megye területét összesen 15 kistáj érinti részben vagy teljes egészében. A természetes növényzet ma már csak nyomokban lelhető fel. A D-i síkvidéki területeken a szántók illetve rétek, legelők az uralkodók. A táj természetes növénytakarója a szubmediterrán lágyszárú fajokban gazdag tölgy-kőris-szil ligeterdő, a gyertyános kocsányos tölgyesek, és főként a Dráva hullámterén a fűzligetek is fellelhetők. A tatárjuharos lösztölgyes a Dél-Baranyai-dombság sajátos társulása. Baranya az ország természeti értékekben gazdagabb vidékei közé tartozik, annak ellenére, hogy az elmúlt évtizedek intenzív tájhasznosítási formáinak következtében számos táji és természeti érték semmisült meg, illetve szenvedett maradandó károsodásokat. A megye területén a természetvédelmi feladatokat az 1996-ban alapított Duna-Dráva Nemzeti Park látja el. A megyében jelenleg egy nemzeti park, 3 tájvédelmi körzet, 8 természetvédelmi terület és mintegy 50 helyi jelentőségű természetvédelmi terület található.

Helyi jelentőségű védett természeti területei között szerepelnek pl. a Bári-kastélypark, Pécsi páfrányfenyő, Sásdi tulipánfa, vagy a Szigetvári vár környéke. Védett természeti emlékei között szerepel az abaligeti cseppkőbarlang és a villányi kőbánya őslénybemutatója.

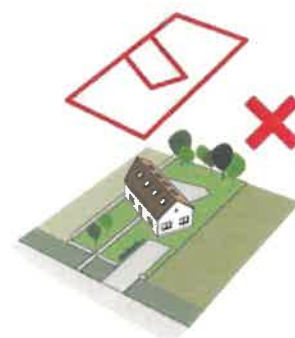
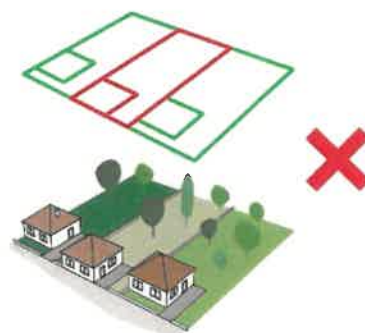
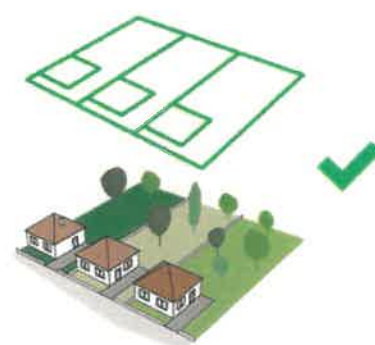
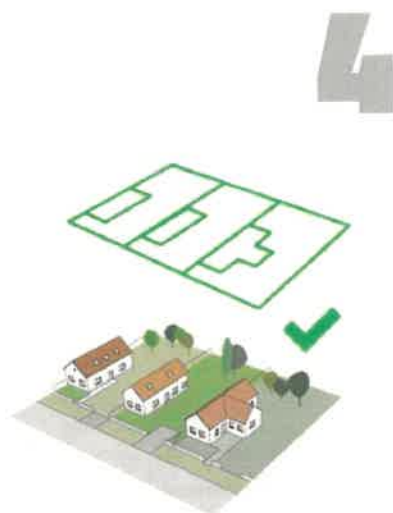
ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ, AJÁNLÁSOK

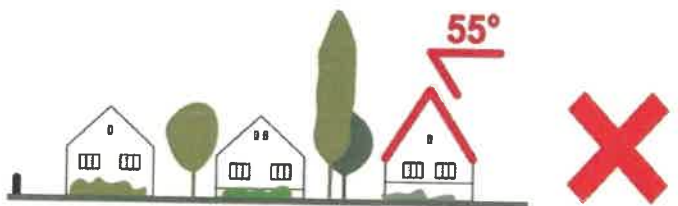
Ebben a fejezetben általános építészeti útmutatók és ajánlások olvashatóak, melyek érzékeltetni kívánják, hogy melyek a javasolt kialakítási lehetőségek, valamint mely általános hibák kerülendőek új épületek építése esetén és meglévő házak felújítása során.

TELEPÍTÉS

A településre az oldalhatáron álló beépítés jellemző. Az épületek hossz tengelye nagyrészt az utcára merőleges, idokolatlanul elforgatni ettől a tengelytől nem javasolt.

A lakóházak többnyire előkertes beépítéssel kerültek kialakításra. Az utcában kialakult építési vonaltól nem javasolt hátrahúzni vagy előrébb húzni az újonnan épülő házakat. Új épület elhelyezésekor javasolt a szomszédos épületekhez igazodni, az egy vonalban álló házak alkotnak harmonikus utcaképet.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A település területén a családi házak tetőhajlásszöge hasonló.

A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetükben lévők. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a település utcaképebe.

MAGASSÁG

Törekedni kell arra, hogy egy utcában hasonló magasságú épületek kerüljenek elhelyezésre.

A meglévő épületek közé ékelődő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetükben lévők. A túl magas házak nem illeszkednek a falu utcaképebe. A sematikus ábrákon a településen javasolt épületmagasság illeszkedése látható.

TETŐFORMA

A településen lévő tetőformák igen változatosak főként nyereg-, konty-, ritkábban sátoztetők.

Új ház tervezésénél a szomszédok figyelembevételével kell illeszkedni a környezethez.

A nyeregtetős házakból álló utcaképhez nem kerülhet tördelt, összetett tetőformájú épület vagy lapostatós.

A hazai gyökerek nélküli, „mediterrán” stílusú házak tervezése kifejezetten nem ajánlott a településen.

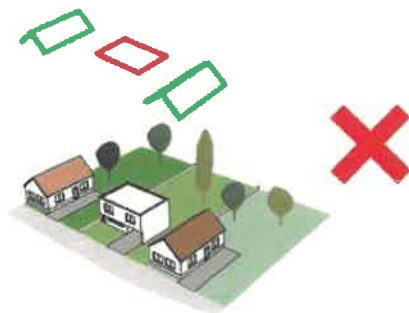
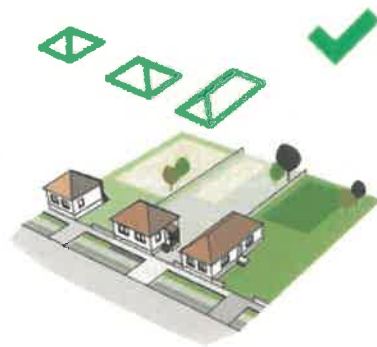
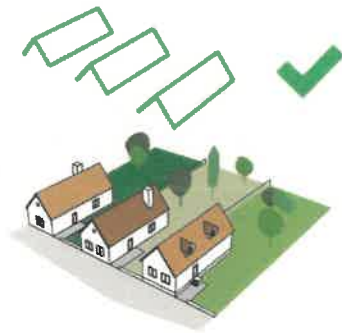
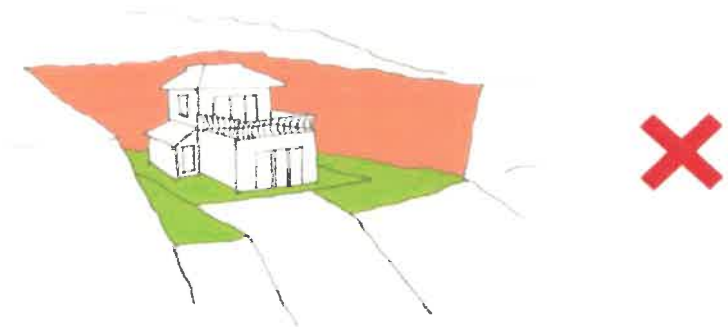
A tematikus ábrákon példák láthatók a településképhez illeszkedő és nem passzoló tetőformájú épületekhez.

TEREPALAKÍTÁS

A község a domborzat szempontjából változatos.

Az épületek tervezésénél ügyelni kell a terepviszonyoknak megfelelő telepítésre.

Nem megfelelő, ha az épületet belevájni a terepbe vagy árkot képezni.

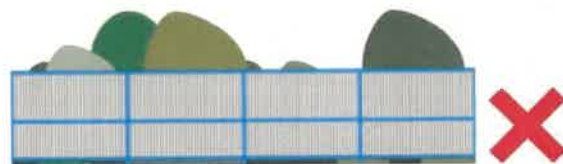
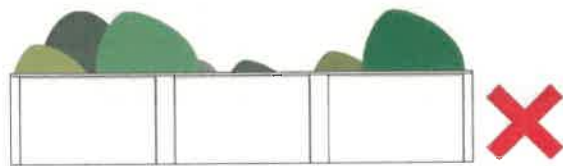
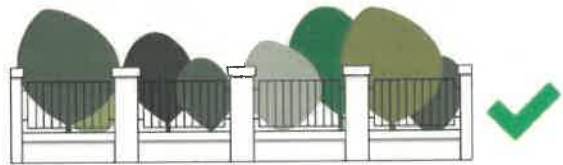
SZÍNEK

A településen a fehér, vagy világos „földszínek” a jellemzők. A természetes anyag és színhasználattal egységes településkép jön létre. Az eltérő, kirívó színű épületek nem illeszkednek a meglévő házakhoz, így kialakításuk kerülendő.

Nem elfogadhatóak a rikító fémlemezfedések vagy burkolatok sem.

Példa megfelelő színhasználatra. Javasolt a világos pasztellszínek használata, sötét színű faablakokkal.

KERÍTÉS

A településen az áttört kerítések a jellemzők. Általában fa-, vagy fém anyagú, a régebbiek lábazat és oszlop nélküli kialakításúak, később alacsony, tömör lábazattal, vakolt téglá oszlopokkal kialakított kerítések készültek.

A kezeletlen felületű beton elemes, tömör kerítés kerülendő.

A kerítések színhasználatánál törekedni kell a ház színével harmonizáló színek használatára, fakerítésnél a barna árnyalatai javasoltak.

Teljesen áttört drótfonatos kerítést utcafronton próbáljuk kerülni.

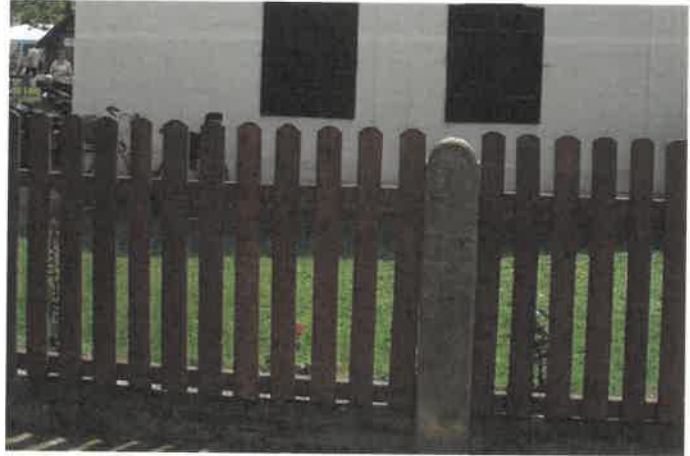
Ajánlott áttört kerítések vannak az itt szereplő képeken, melyek lábazattal vagy oszlopokkal is megvalósíthatók.

KERÍTÉSEK

A településen általában áttört fakerítéseket találunk, ezek vizuálisan kevésbé választják el az utcától az előkerti területet, mint a tömör téglá, vagy sűrű lécezéssel kialakított fakerítés.

Amennyiben a fa-, vagy fémkerítés sötét színű (sötétbarna, sötétzöld), akkor kontrasztot képez az épülethomlokzat fehér színével, erősen áttört felülete miatt viszont az épületet nem takarja.

KERTEK

Településképi szempontból fontos, hogyan alakítjuk ki és gondozzuk zöldfelületeinket. A szabadabb utcaszervezet, áttört kerítések következtében a zöldfelület szövetszerűbb kialakítású, a kerítésen belül kialakított előkertek részletek együtt élnek az utcával. Egy-egy szépen megformált kertrészlet az egész utca képét befolyásolja. A képek nem a településen készültek.

Pihenőkert, udvar

A településen hátsó kertben lévő területeket több évszázadon át megművelték, így biztosítva a helyben élők megélhetését. Ma is több helyen találunk gyümölcsöst, vagy konyhakertet. A XXI. században már vidéken is némileg átalakult az élet, az ember vágyik a pihenésre, melyet leggyakrabban saját kertjében kaphat meg. Ebben segíthet, ha a lakókörnyezetünket igényesen formáljuk. Egy szép pihenőkert a ház mögött, kerti tűzhellyel az életminőségünket javítja.

TORNÁCOK

A magyar népi építészet jellegzetes eleme az oszlopos tornác. A tornác az épülethez viszonyított elhelyezkedése tájegységenként, illetve a tulajdonos vagyoni helyzete függvényében is változó volt.

Néhol megfigyelhető a tornác utca felől történő megnyitása. Az oldaltornác készült mellvéddel és mellvéd nélkül is. A tornác oszlopainak, mellvédjeinek anyaga többnyire vakolt téglá, de találunk faoszlopos megoldást is. Alább néhány példa látható a változatos tornáckialakításra.

ANYAGHASZNÁLAT

Javasolt tetőfedés a kerámia cserép.

Kerülendő a hullámpala és fémlemez fedés.

Kerülendő egy tetőn többféle cseréptípus elhelyezése.

AJTÓK, ABLAKOK, KAPUK

Ajtók, kapuk jó példák:

A településen az áttört kerítések javasoltak, ezek készülhetnek fából, illetve fémből egyaránt. Gondos kialakításuk fontos, mert ezek a szerkezetek biztosítják a kapcsolatot az utca és az udvar között.

Ablakok, ajtók jó példa:

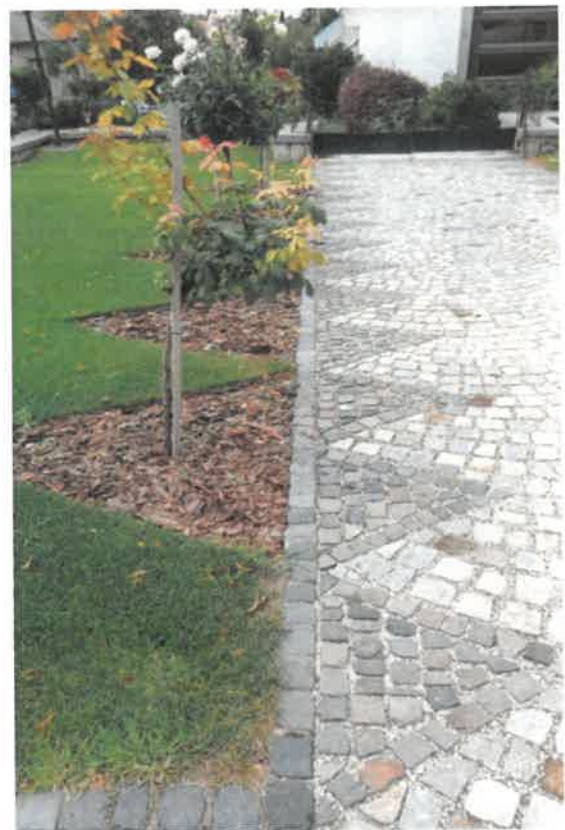
Javasolt a megfelelő arányrendszerű faablakok beépítése, a hagyományos parasztházakon, osztott üvegezésű kivitelben. Az ablakokra zsalutábla, vagy zsalugáter kerüljön árnyékolónak, a műanyag redőnytokok ablakok beépítése kerülendő.

JÁRDÁK, BURKOLATOK

A beton, aszfalt burkolat helyett javasolt természetes anyagú burkolatkialakítás. Anyaga lehet természetes kő, bazalt.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A település épületeinek utcai homlokzatai változók, de jellemzően nyeregtetős kialakításúak, amik fő elemei a hosszanti elrendezésű sötét fa ablakok. Az oromfalak füstlyukakkal és néhol díszítő párkánnyal ellátottak. Minden esetben javasolt a hagyományos szín és formavilág lekövetése új épület építése és meglévő épület felújítása során.

RÉSZLETEK

Az építészeti részletek szép formálása a népi építészet jellegzetessége volt. A mai épületek formálásánál is fontos egy-egy kémény, zsalugáter, homlokzati részlet kimunkálása, úgy, hogy az az épület egészével összhangban legyen. Az épület mellett, az udvarban, utcán lévő tárgyak, építmények is hozzájárulnak az összkép egységéhez. Egy szépen megformált kerti kút, egy gondosan elkészített tornácrészlet is esztétikai értéket hordozhat.

MAI PÉLDÁK

5

Meglévő épület felújítása, a település karakterbe illeszkedően

Hagyományos parasztház felújításoknál törekedjünk arra, hogy az épület megőrizze az eredeti karakterét, stílusjegyeit. Az utcai homlokzaton lévő két kis, osztott faablakot ne cseréljük nagyobbra, ne helyezzünk elé külső tokos, műanyag redőnyt, betekintés elleni védelemnek inkább zsalutábla, vagy zsalugáter kialakítása javasolt.

Esetleges energiahatékonysági korszerűsítés esetén a fehér színű nyílászárók helyett, célszerű barnás árnyalatú fa szerkezetek beépítése.

A hagyományalapú fejlesztés ott kifejezetten ajánlott, ahol még a településkép őrzi egykori képét. A hagyományokat tisztelő felújítások szép példákat eredményezhetnek.

UTCÁK, TEREK

A település közterei rendezettnek mondhatók. A házak előkerttel csatlakoznak az utcához, ahol az út mellett szintén zöldfelület található.

A település gondozott előkertjei a településkép meghatározói.

Parkok, terek

A parkok, terek rendezettsége településképi szempontból meghatározó. Ezek rendben tartása, megóvása közös feladatunk.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK, SAJÁTOS

A településközponti részekben a színes fényreklám helyett a hagyományos cégérek elhelyezése javasolt.

A színes, nagyméretű molinók, kerülendők.

A kép nem a településen készült.

A temetőben lévő régi kőkeresztek, gondozásra javasoltak.

A kép nem a településen készült.

IMPRESSZUM

PÉCSBAGOTA KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Pécsbagota honlapcíme:

Pécsbagota e-mail címe: jegyzo.szabadszentkiraly@baranya.hu

Pécsbagota postai címe: 7951 Pécsbagota, Kossuth u. 24.

Telefon: +36 73 474 242

Polgármester: Filipovics József

Főépítész: Farkas István

Főépítész e-mail címe: pecsbagota@foepitesz.com

SZERKESZTETTE: Farkas István, Németh István, Mórucz László, Horváth Adrienne, Pintér Réka

SZÖVEG: Németh István, Mórucz László, Pintér Réka

FOTÓ: Farkas István, Németh István

ÁBRÁK: Lechner Nonprofit Kft.

GRAFIKAI TERVEZÉS: Németh István, Mórucz László

Budapest, 2017. december 11.

A kézikönyvben szereplő fotók nem kizárólag a településen készültek!

Az építészeti útmutató, a mai példák és a reklámhordozókkal kapcsolatos témakörökben szereplő javaslatok között, máshol készült fényképeket is beillesztettünk saját adatbázisunkból, hogy olyan mintákat tudjunk bemutatni, amely a település arculatát, karakterét pozitív irányba módosíthatja.

A kézikönyvben kerülendő példaként csatolt fényképek nem a településen szereplő részleteket mutatnak!